

K politické výchově mladých příslušníků ČSLA

V uplynulém období došlo v naší armádě k dalšímu prohloubení ideologické práce. Dobré podmínky k dosažení těchto výsledků byly vytvořeny především tím, že ÚV KSČ soustředil na tuto oblast pozornost celé naší strany i společnosti. Byly to především závěry XIV. sjezdu KSČ, které byly rozpracovány na říjnovém plénu v roce 1972 a na červencovém plénu ÚV KSČ v roce 1973. Růst významu ideologické práce a zejména politické výchovy mladých lidí vyplývá z reálných potřeb, které jsou charakteristické pro současný stupeň rozvoje naší společnosti. Každé zaostávání a podceňování teorie, výchovné práce strany, velmi vážně oslabuje vedoucí úlohu, spojení strany s masami, vede i k ideovému odzbrojení, zmatkům a živelnosti, jak jsme se o tom velmi názorně přesvědčili v minulých krizových letech.

Při řešení ideově výchovné práce v ČSLA jsme vždy dbali na to, aby byla zabezpečována jednotu výchovného působení při dodržování zásad vysoké bojové pohotovosti a připravenosti všech příslušníků ČSLA. Měli jsme přitom na mysli ty cíle, které zdůraznilo i červencové plénum, že opravdový a plný rozvoj socialistického člověka, jeho vysokých morálně politických kvalit, by nebyl úplný bez činnosti, jejímž smyslem je spolehlivě ubránit všechno, co lid vytvořil.

Chci se teď poněkud podrobněji věnovat tomu, jak jsme červencové zasedání ÚV KSČ z loňského roku v podmínkách armády uskutečňovali, jaká jsme přijali opatření pro zlepšení ideově výchovné práce a jak se tyto výsledky projeví přímo v bojové a politické přípravě.

Červencové plénum nás vedlo k hlubokému zamyšlení nad tím, jak ve smyslu jeho závěrů dosáhnout při výchově vojáků nových úspěchů. V usnesení se přímo ukládá: „...vyhodnotit účinnost výchovné práce mezi mládeží v ozbrojených složkách a přijmout opatření k dalšímu zkvalitnění přípravy mladých lidí pro uvědomělé plnění vojenských povinností a pro jejich aktivní uplatňování v občanském životě, v práci a veřejné činnosti.“

Proto jsme také považovali za nezbytné rozpracovat závěry červencového pléna v dokumentech na letošní výcvikový rok. Zejména v rozkazu ministra národní obrany a ve směrnicích ministra a náčelníka HPS pro politickou a ideově výchovnou práci jsme uložili zabezpečit socialistickou výchovu vojenské mládeže tak, aby se vojenská základní služba stala školou politické výchovy mladých příslušníků, aby byla školou bojového mistrovství, fyzické zakalenosti a vojenské kázně. Současně jsme usilovali o upevnění systému vojenské výchovy, o systematickou výchovu v duchu vojenské přísahy a řádů.

Vycházeli jsme především z toho, že se posouzení celé výchovně politické oblasti musí stát záležitostí velitelů, vojenských rad, politických orgánů, celého stranického i svazáckého aktivu. Na celoarmádním aktivu jsme stanovili základní linii, jak rozvíjet pozitivní zkušenosti, jak zvyšovat účinnost výchovné práce v jednotkách a jak bojovat proti různým tendencím sebeuspokojení, formalismu a dalším nedostatkům, které snižovaly kvalitu ideově politické výchovy v jednotkách a útvech.

Dali jsme si za cíl výchovně působit na vojenskou mládež nepřetržitě, jak v průběhu plnění výcvikových úkolů, tak při kulturní a společenské zájmové činnosti vojáků. Přitom jsme zdůraznili, že hlavním článkem a zárukou úspěchů je především cílevědomá a soustavná příprava vychovatelů, příprava vedoucích marxisticko-leninské přípravy a politického školení mužstva a poddůstojníků.

Československá lidová armáda jako třídně vyhraněný ozbrojený nástroj socialistického státu i svými kulturně výchovnými a vzdělávacími úkoly klade mimořádné nároky na úroveň socialistického uvědomění a přesvědčení svých příslušníků. Proto zvláště ideově teoretická připravenost vojáků socialistické armády v soudobých podmínkách v rozhodující míře určuje kvalitu bojové pohotovosti a připravenosti jednotek. Velmi názorně nás o tom přesvědčují zkušenosti z Velké vlastenecké války i z období mírového budování Sovětské armády a dalších bratrských armád. Politická výchova vystupuje jako předpoklad důsledného plnění RMNO a výcvikových úkolů, jako moment, který se dotýká všech stránek bojové pohotovosti a politického stavu vojsk.

Současně neztrácíme ze zřetele, že účinnost politické výchovy v armádě je bezprostředně svázána a ovlivňována dynamikou vývoje mezinárodní situace, především střetáváním dvou protikladných soustav ve světovém měřítku. Právě na tom, jak naši velitelé, političti pracovníci, propagandisté a vůbec celý stranický a mládežnický aktiv dokáže reagovat na tyto změny, jak dokáže vysvětlovat jednotlivé jevy, závisí síla přesvědčení vojáků i správný třídní pohled na vývoj ve světě.

Nejvýraznějším rysem poslední doby v mezinárodních vztazích jsou pronikavé, přímo historické úspěchy mírové ofenzívy Sovětského svazu a socialistických států. Cesta, kterou otevřel XXIV. sjezd KSSS, je naplněna již mnohými pozitivními výsledky, které jsou dokladem opravdovosti úsilí socialistických států o mírové soužití. To však u celé řady vojáků vyvolává četné iluze o charakteru současného imperialismu. Proto v naší politickovýchovné práci stále zdůrazňujeme, že tento boj za mír je revolučním zápasem. Učíme vojáky tomu, aby se nedali zmást lživými jednotlivostmi, vytrženými z hodnocení kapitalistické společnosti, odhalujeme na faktech, jak je proti socialistickým armádám i proti naší armádě vedena rozsáhlá založená ideologická diverze, která má za cíl zpochybnit základní hodnoty socialismu v myšlení našich vojáků.

Proto v celém systému ideové výchovy zdůrazňujeme třídní charakter zahraniční politiky socialistického společenství. K prohloubení cílevědomé práce

v této oblasti jsme uskutečnili vloni v září celoarmádní ideologickou konferenci s mezinárodní účastí o tom, jak vychovávat mladé příslušníky armády k třídnímu chápání možného nepřítele. Zdůraznili jsme, že naše nenávisť k imperialismu nemá nic společného s rasovou, nacionální nebo náboženskou diskriminací. Ani jeden socialistický stát nebyl nikdy zdrojem násilí vůči jiným národům nebo jiným politickým systémům. Naši ideologičtí protivníci se však všemožně snaží oslabovat základ a vysoký morální duch ozbrojených sil socialistického společenství. Pomlouvají naše učení i náš způsob života. Proto mezi prvořadé úkoly patří to, aby vojáci pochopili charakter a nesmiřitelnost boje mezi dvěma sociálními systémy, aby porozuměli zahraniční politice socialistických států a znali imperialismus v jeho agresivní podstatě.

Je potěšitelné, jak nám prokázaly poslední výzkumy mezi vojáky základní služby, že tento třídní pohled na dění ve světě se v průběhu vojenské služby prohlubuje. Naprostá většina vojáků chápe reálnou možnost ohrožení ze strany imperialismu a také to, že právě pevné spojení se Sovětským svazem a ostatními socialistickými státy je hlavní zárukou obrany naší socialistické vlasti. Ukázalo se, že více než tři čtvrtiny vojáků správně chápou jednotu internacionálních a národních zájmů a kladný vztah k Sovětskému svazu považují za základní kritérium svého internacionálního postoje.

Můžeme proto dnes konstatovat, že celý systém ideové výchovy v ČSLA působí jednotně a koordinovaně na prohlubování třídního uvědomění vojenské mládeže. Aktivně vyzbrojuje naše vojáky proti vlivům buržoazní, oportunistické a antikomunistické ideologie. Snažíme se proti ideologické diverzi postavit ofenzivní platformu naší ideologické fronty.

Základním směrem výchovy a formování mladé generace je její světonázorová výchova na základech marxismu-leninismu, dále utváření uvědomělého vztahu k vojenské službě a rozvoj aktivity při jejím výkonu. Jedním z důležitých prostředků splnění těchto úkolů je v našich podmínkách politické školení mužstva a poddůstojníků. Již po říjnovém plenárním zasedání ÚV KSČ v roce 1972 byl v armádě rozpracován a zabezpečen dvouletý program politického školení vojáků základní služby, který se cyklicky opakuje. Na počátku letošního výcvikového roku jsme velmi důkladně posoudili celkový stav. Došli jsme k závěru, že nový program PŠM se osvědčil a že jej můžeme stabilizovat. V loňském roce absolvovali vojáci tematické oblasti: „Život a revoluční činnost V. I. Lenina“, „Leninské ideje komunismu zvítězí na celém světě“. Témata zpřístupňovala v koncentrované podobě revoluční zkušenosti ruské dělnické třídy i mezinárodního dělnického hnutí. V letošním roce se vojáci seznamují s tématem „Leninskou cestou k dalšímu rozvoji naší socialistické vlasti“ a dále „ČSLA — pevná součást Varšavské smlouvy“. Mimo to jsou v PŠM zařazena témata k prohloubení znalostí řádů a podmínek uvědomělé kázně.

Politické školení tvoří osu celého našeho ideově výchovného systému. Dva-krát v týdnu po dvou hodinách se vojáci seznamují se zákonitostmi výstavby socialismu, se zkušenostmi z bojů naší strany za vítězství socialismu, učí se správně chápat slavnou historii strany, její revoluční a bojové tradice. S nástupem do kampaně k 30. výročí Slovenského národního povstání a boje o Duklu, osvobození Československa Sovětskou armádou se naskytá příležitost k dalšímu výraznému oživení této práce. K tomu jsme už také vydali příslušnou směrnici.

Nesporné úspěchy, kterých jsme v ideově politické výchově dosáhli, nemohou nás vést k sebeuspokojení. Máme určité problémy s vedoucími PŠM, přesto-

že z celkového počtu je 71 % komunistů. Tak např. téměř celá jedna čtvrtina z nich je ve funkci první rok a zřejmě se tato situace nějak podstatně nezmění ani v dalším období. Tuto otázku řešíme zatím tak, že připravujeme nejméně zkušené mladé důstojníky ve speciálních čtrnáctidenních kursech. Mimo to jsme vydali vzorové plány pro útvarovou seminární přípravu vedoucích PŠM. Ukázalo se nám, že právě nedostatek metodických zkušeností vážně narušuje už samotné plánování ideově teoretické přípravy a tak snižuje účinnost vlastního provádění PŠM.

Musíme brát také v úvahu, že většina vojáků základní služby nemá zkušenosti s návyky z politického studia. Vstřípit jim takové návyky, naučit je metodice sebevzdělávání považujeme za náš nejbližší úkol. Proto se také zavádí v nejlepších skupinách tzv. lekčně seminární metoda jako jedna ze zkušeností ideově politické výchovy v Sovětské armádě. Touto metodou chceme dosáhnout daleko aktivnější účasti vojáků na školení, zpracování písemné přípravy, která podstatným způsobem podněcuje vlastní aktivitu a vystupování na seminářích politického školení. Dali jsme si za úkol zvládnout tuto metodu v podmínkách naší armády do XV. sjezdu KSČ.

Při aplikaci výsledků červencového pléna na ideově výchovnou práci v armádě jsme také posoudili některé projevy formálnosti v PŠM. Jak nám potvrdilo několik kontrol a prověrek u útvarů, dochází někde k nesouladu mezi slovním zdůrazňováním významu komunistické výchovy a konkrétním životem v jednotkách. To se pak dále projevuje v rozporech mezi slovy a činy jednotlivých vojáků. Konkrétně např. v tom, že na otázku o agresivité současného imperialismu dostaneme správnou odpověď, ale když se blíže podíváme na chování vojáka, na jeho vztah k plnění vojenských povinností, zjišťujeme porušování bdělosti a norem kázně, projevy falešného kamarádství apod. Potřebujeme proto ideově politickou výchovu ještě více přimknout k aktuálním problémům života jednotek, usilovat o prosazení jednoty teorie a praxe v každém útvaru, v každém vojenském kolektivu.

Stejně tak se ukázalo, že zvýšeným nárokům na formování socialistického přesvědčení dosud neodpovídá práce s revolučními a bojovými tradicemi strany, našeho lidu a armády. Málo využíváme také příkladů novodobého hrdinství, které vyvěrá z obětavého úsilí pracujících Československa při realizaci úkolů XIV. sjezdu strany.

Významného pokroku bylo dosaženo v oblasti ideové výchovy, organizované v rámci Socialistického svazu mládeže. Ta dnes ovlivňuje téměř 80 % všech vojáků základní služby. Jednou z forem jsou kroužky revolučních a bojových tradic, které vhodně doplňují vojenskovlasteneckou a internacionální výchovu mladých vojáků. Již dnes v 500 kroužcích několik tisíc svazáků připravujeme na kampaň k 30. výročí Slovenského národního povstání a bojů na Dukle. Organizujeme také soutěž „Svoboda přišla z východu“, jejímž vyvrcholem má být získání čtenářského odznaku.

Chceme, aby zejména naši mladí vojáci studiem takových děl, jako je kniha soudruha Husáka „Svědectví o Slovenském národním povstání“, kniha presidenta Svobody „Z Buzuluku do Prahy“, kniha maršála Grečka „Přes Karpaty“, jakož i i nejnovější literatura, která k těmto výročím vychází, dostali představu, jakou cenu má naše socialistická současnost, kolik úsilí komunistů, dalších pozitivních vlastenců bylo vynaloženo v revolučních bojích. Aby věděli, kdo byl naším nepřítelem a kdo byl naším přítelem a spolubojovníkem v dobách nejtěžších. Hlavní politická správa ČSLA podporou této činnosti usiluje o to, aby

slavný odkaz revolučních událostí v životě našich národů byl úzce spojován s plněním bojových a výchovných úkolů.

Jsmo si vědomi, že činnost Socialistického svazu mládeže v armádě má ještě celou řadu problémů, zejména pokud jde o vliv na neorganizovanou mládež. Tak třeba jedna třetina těchto mladých lidí dosahuje v PŠM jen vyhovujících výsledků a 5 procent z nich dokonce nevyhovujících. Pozornost SSM k této části mládeže se musí podstatně zkvalitnit. Přesto vidíme pozitivní přínos svazáků v celé této oblasti výchovné práce. Tak např. po červencovém plénu ÚV KSČ se zvýšil počet výtečně hodnocených členů SSM o 20 %, což je největší přírůstek za posledních pět let. Celkem 85,5 % členů SSM dosahuje v politickém školení výtečných a dobrých výsledků. Při plukovních a praporečních výbo-
rech bylo letos založeno 740 leninských kroužků, které připravují nejvyspělejší své členy k politické práci mezi mládeží.

Svazácké organizace mají významný podíl na masovém zapojení vojenské mládeže do socialistické soutěže. Na výzvu motostřeleckého pluku Jana Švermy k rozvoji iniciativy a aktivity ve výchovném roce 1973—1974 odpovídalo svými závazky přes 600 jednotek, vojenských škol a zařízení. Pro ilustraci uvedu, že jenom v jednotkách vojenského letectva a PVOS více než 10 000 vojáků usiluje o titul „vzorný voják“, přes 14 000 příslušníků si prohlubuje svou specializaci, další stovky vojáků si zvyšují svou třídnost, usilují o zastupitelnost nebo se uplatňují v hlídkách hospodárnosti. Je zvlášť potěšitelné, že 6400 mladých vojáků uvedených útvarů letectva a PVOS se zavázalo k dosažení výtečných výsledků v marxisticko-leninské přípravě a v politickém školení mužstva a poddůstojníků.

Z červencového pléna ÚV KSČ vyplynulo pro stranickopolitickou práci v armádě postupovat tak, aby veškerá činnost velitelů a politických pracovníků směřovala především ke konkrétní práci a živému styku s vojáky. V praxi bylo mnohokrát ověřeno, že to je nejschůdnější cesta, jak překonávat těžkosti vojenské služby, jak v neformálních besedách, v politickém školení, na přednáškách a informacích seznamovat vojáky s idejemi naší strany, s otázkami marxisticko-leninského přístupu k problémům vnitřní i zahraniční politiky. Jsme si také vědomi toho, že výchovná práce zejména s mladými lidmi je mimořádně náročnou činností, která nejen že nikdy nekončí, ale naopak vyžaduje řešit ji ve stále vyšší a náročnější kvalitativní poloze. Dali jsme si v této souvislosti za úkol více pronikat k některým podstatným problémům života mladých vojáků, abychom včas postihli celou řadu příčin a z nich plynoucích důsledků, které pak ve svém komplexu ovlivňují chování, jednání a myšlení vojáka.

Na dokreslení uvedu jeden příklad. Reprezentativní sociologický výzkum, který uskutečnilo naše pracoviště sociálně politických výzkumů, ukázal, že kritickým obdobím, kdy dochází k největším změnám v názorech vojáků, ke změnám v postojích k vojenské službě, stejně jako ke změnám politických postojů vojáků, je právě půl roku po nástupu do vojenské základní služby. Statisticky bylo dokázáno, že se intenzívně mění celá jedna čtvrtina zkoumaných postojů vojáků. V dalších obdobích k takovým změnám dochází jen v 8 % zkoumaných případů.

Toto zjištění nás poučilo o nutnosti soustředit pozornost v ideově politické práci mezi novými vojáky nejen na krátkou dobu po nástupu, ale připravit se na systematické působení zejména v kritických šesti měsících. V tomto směru

jsme také podnikli celou řadu praktických opatření v naší řídicí a ideově politické práci.

Dobrou radou i poučením jsou pro nás slova soudruha Husáka, která pronesl v závěrečném slově na červencovém plénu ÚV KSČ: „Hotové recepty nemáme. Co si se dá převzít z minulosti, co bylo pozitivní. Ale vývoj jde dále, je třeba, aby se strana i společnost těmito otázkami zabývaly. Nám nejde jen o to dostat mladé lidi do organizací. Ale jde o to, získat je, přesvědčit rozumem i srdcem pro rozvoj socialistického zřízení.“

Hledáme cesty, jak zvýšit účinnost a vliv politického školení na upevňování kolektivů jednotek, na výraznější ovlivňování vojenské kázně a režimu života vojsk. Kontroly, které jsme provedli v letošním výcvikovém roce, nám potvrdily, že je stále vysoké procento potrestaných vojáků. Tak např. u jednoho svazku v loňském roce uložili velitelé každému vojákovi průměrně téměř dva tresty. Celou tuto problematiku velmi kriticky posuzovaly i letošní lednové a únorové členské schůze základních organizací KSČ. Před všemi veliteli, politickými orgány, celou armádní stranickou organizací stojí nyní naléhavý úkol dosáhnout dalšího významného pokroku v účinnosti stranickopolitické a ideově výchovné práce při upevňování politickomorálního stavu a kázně vojsk. Především musíme zkvalitnit práci s mladými veliteli, znát podrobně jejich starosti a problémy, abychom jim pak mohli účinněji pomáhat.

Ukazuje se rovněž, že cesta ke zkvalitnění PŠM vede přes diferencovaný přístup ke každému jednotlivci. Zkušenosti z posledních dvou let nám ukázaly, se značné dozdily v aktivitě a výsledcích na PŠM nejsou ani tak v rozdílu ve vzdělání, ale především ve stupni zájmu o politické dění, o politické problémy. Mnohé závisí na kvalitě a teoretické připravenosti propagandistického aktivu.

Plně si uvědomujeme náročné úkoly, které pro nás vyplývají ze závěrů XIV. sjezdu KSČ, jakož i z jejich konkretizace na říjnovém a červencovém plénu ústředního výboru strany. Vynaložíme veškeré úsilí k tomu, aby se Československá lidová armáda stala školou socialistického vlastenectví a proletářského internacionalismu, aby příslušníci mladé generace, kteří slouží v jejích řadách, bylo politicky, morálně a fyzicky zocelení, aby se učili kázní a organizovanosti. Z tohoto hlediska vždy budeme přistupovat k problémům politické výchovy mladé generace, usměrňovat obsah a řešit její účinnost.